ԱԶԳԱՅԻՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱՊԱԳԱՅ

ԽԳ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2413 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2023
• VOL. XLIII, NO 2413 • 4 DECEMBRE 2023 • MONDAY, 4 DECEMBER 2023

ԵՒՐՈԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ ԴԷՄ ՊԱՏԺԱՄԻՋՈՑՆԵՐ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ

Եւրոխորհրդարանի արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովը ընդունած է Անվտանգութեան եւ պաշտպանութեան միասնական քաղաքականութեան իրականացման եւ ընդհանուր արտաքին ու անվտանգութեան քաղաքականութեան իրականացման տարեկան զեկոյցները, որոնք կը դատապարտեն Ատրպէյճանի յարձակողական քաղաքականութիւնը, նախապէս ծրագրուած ռազմական յարձակումը Լեռնային Ղարաբաղի դէմ:

«Անվտանգութեան եւ պաշտպանութեան միասնական քաղաքականութեան իրականացման տարեկան զեկոյցին մէջ նշուած է, որ Ատրպէյճանի կողմէ իրականացուած յարձակումը չի կրնար անհետեւանք մնալ, եւ կոչ կ'ընէ ԵՄ-ին պատժամիջոցներ կիրառելու ատրպէյճանական իշխանութիւններուն դէմ, որոնք պատասխանատու են հրադադարի բազմաթիւ խախտումներուն համար»,- նշուած է հրապարակման մէջ:

Շար. - էջ 9

ՀՀ ԱԳՆ. «ԱՏՐՊԷՅՃԱՆ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԱՐԳԻԼԵԼ ԱՐՑԱԽ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՈՒՂԱՐԿԵԼՈՒ ԻՒՆԵՍՔՕ-Ի ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆԸ»

«Սփութնիք Արմէնիա»-ի հարցումին պատասխանելով՝ Հայաստանի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը յայտնեց, որ Ատրպէյճան կը շարունակէ արգիլել ԻՒՆԵՍՔՕ-ի առաքելութիւնը Լեռնային Ղարաբաղ ուղարկելու նախաձեռնութիւնը:

Նախարարութիւնը դիտել տըւաւ, որ 2020-ին, Արցախի վրայ Ատրպէյճանի լայնածաւալ յարձակումէն ի վեր, Երեւան միջազգային մասնագիտացած կազմակերպութիւններուն, որոնց կարգին՝ ԵՈՒՆԵՍՔՕ-ի մօտ, մընայուն կերպով կը բարձրացնէ Արցախի մէջ հայկական մշակութային եւ կրօնական ժառանգութեան պաշտպանութեան հարցը:

Նոյեմբեր 2020-էն ի վեր, Հայաստան սատարած է ԻՒՆԵՍՔՕ-ի ընդհանուր տնօրէնին՝ Արցախ փորձագիտական խումբ ուղարկելու նախաձեռնութեան եւ ներգրաւուած է կարելի եղածին չափ սեղմ ժամկէտներու մէջ առաքելութեան կազմակերպման գործընթացին մէջ:

«Սակայն Ատրպէյճան շարունակաբար կ'արգիլէ ԻՒՆԵՍՔՕ-ի առաքելութիւն ԼՂ ուղարկելու նախաձեռնութիւնը: Ատըրպէյճանի ապակառուցողական կեցուածքը ԻՒՆԵՍՔՕ-ի փորձագիտական առաքելութեան հարցով կը հակասէ մշակութային ժառանգութեան պաշտպանութեան ոլորտին մէջ գործող բոլոր միջազգային համաձայնագրերու, այդ կարգին՝ Ջինեալ բախումներու պարագային մշակութային արժէքներու պաշտպանութեան մասին 1954 թուականի համաձայնագրի դրոյթներուն», կը յայտնէ Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը:

Բացի ատկէ, լուսարձակի տակ կը բերուի այն փաստը, որ Պաքուի դիրքորոշումը կը խախտէ ՄԱԿ-ի Արդարադատութեան Միջազգային դատարանի 7 Դեկտեմբեր 2021-ի որոշումը, որ Ատրպէյճանը կը պարտաւորեցնէ ՝ «ձեռնարկելու բոլոր անհրաժեշտ միջոցներուն՝ կանխելու եւ պատժելու հայկական մշակութային ժառանգութեան վանդալութեան ու պղծման գործողութիւնները, ներառեալ՝ եկեղեցիներու եւ այլ պաշտամունքի վայրերու, յուշարձաններու, տեսարժան վայրերու, գերեզմաններու եւ արուեստի գործերու»:

Թէքէեան Մշակութային Միութիւն-Մոնթրէալ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԻՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

24 Նոյեմբեր 2023-ի երեկոյեան Թէքէեան Մշակութային Միութեան «Յ. եւ Ս. Արզումանեան» Սրահը կը ողողուէր հոծ բազմութեամբ մը. սակայն ոչ ամենօրեայ հասարակութեամբ: Քաղաքական դէմքերը (Liberal Party) ներկայ էին պատուասիրելու խորհրդարանի երեսփոխան մը՝ որ կը վայելէ ամենայն յարգանք, ինքնավստահութիւն, պարկեշտութիւն, գիտակցութիւն, որոնց վրայ կ'աւելնար առողջ մտածելակերպի ու տեսլականի կարողութիւններ:

Ճոխ սեղաններու շուրջ, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ Տիկ. Սալբի Հալաճեան-Մարկոսեան բացման խօսքով շնորհաւորեց ազնուափայլ հիւրը, ջատագովելով անոր բոլոր արժանիքներն ու հետեւաբար՝ անոր բոլոր հանրային նուաճումները, որոնցմով օգտուած էր Saint-Laurent-ի շրջանը ընդհանրապէս եւ հայ համայնքը մասնաւորաբար:

Տիկին Էմանուէլլա Լամպրօբուլօսը:

Տիկ. Լամպրօբուլօս ծնած է Saint-Laurent. աւարտած է McGill համալսարանը 2013-ին եւ յետոյ տիրացած է Masters of Arts (Educational Leadership) 2020-ին: Մեծ համոզումով փարած է Ազատական (Liberal Party) գաղափարախօսութեան եւ մանաւանդ տարած է մեծ աշխատանք վսեմաշուք Stephan Dion-ի ընտրապայքարին:

Ըլլալով Rosemont-ի բարձրագոյն վարժարանի ուսուցիչ՝ ֆրանսերէն լեզուի եւ պատմութեան, ան, մանաւանդ, ծառայած է տկարութիւն ունեցող յատուկ ուսման կարիքը ունեցող մանուկներուն, իր 6 տարուայ ուսուցչական շրջանին Lauren Hill Academy-ի մէջ:

Քաջատեղեակ ըլլալով անգլերէն, ֆրանսերէն եւ յունարէնի ան ծառայած է Յունական Մշակութային Միութիւններու: Կամաւոր իր աշխատանքը մատուցած է մանուկներու արուեստի ու մարմնամարզական համայնքային շարժումներու:

Ընկ. Արա Պալեան՝ ատենապետ ՌԱԿ Մոնթրէալի Էօժէն Բաբազեան ակումբի, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց պրն. Պերճ Մերճանեանի անոր անսակարկ ներակցութեան, սատարելով սոյն երեկոյթի յաջողութեան, յետոյ կուսակցութեան անունով արժանավայել Հիւրին յանձնեց յիշատակագիր մը:

Փոխադարձ էր գնահատանքի ու երախտագիտութեան այս երեւոյթը երբ Տիկին Էմանուէլլա Լամպրօբուլօս հրաւիրուեցաւ իր շնորհակալական խօսքը ուղղելու մասնաւորաբար Թէքէեան Մշակութային Միութեան, որ սոյն երեկոյթով գնահատեց զինք: Ան ծափողջոյններու մէջ Թ.Մ.Մ-ի վարչութեան տուաւ յիշատակի նուէր մը:

Յարմարագոյն առիթն էր երբ. Տիկին Մարի Տէրօս իր կարգին արտայայտեց իր գնահատանքի խօսքերը ուղղուած օրուայ Մեծարեալին ուր շեշտակի օրէն յիշեց անոր մատուցած ծառայութիւնները, նաեւ տիկ. Այտա Գարիպեան (ֆրանսերէնով) յայտնեց իր սրտի խօսքը, արծարծելով անմոռ յիշատակներ ու փորձառութիւններ, որ ունեցած էր օրուան պատուակալ Հիւրին եւ վսեմաշուք Stephan Dion-ի հետ:

Գնահատելի է Մոնթրէալի ՌԱԿ-ի քաղաքական յառաջխաղացումի աշխատանքը, որ կը նպաստէ ոչ թէ միայն իրեն այլեւ Գանատահայ համայնքի յաջող դիմագիծին:

Թղթակից

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ԲԱԶՄԱԲԵՒԵՌ ՄՏԱԾԵԼԱԿԵՐՊ ՀԱՆԴԷՍ ԲԵՐԵԼ

ՍՈՒՐԷՆ Թ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ / ՊԳԴ, ՓՐՈՖԵՍՈՐ

«Վերին խաւը պաշտում է փողը, միջին խաւը, առաջնորդին, ստորին խաւը Աստծուն»:
Ալպերթ Այնշթայն

1988 թ. սկսուած Ղարաբաղեան շարժումն ընդգրկեց կեանքի բոլոր բնագաւառները, այդ թւում նաեւ պատմագիտութիւնը: Ոլորտի շատ ներկայացուցիչներ, թողնելով իրենց հիմնական թեմաները, սկսեցին փորփրել արխիւներն ու տարաբնոյթ փաստաթղթեր հրապարակել եւ ապացուցել, որ Արցախը պատմական հայկական տարածք է եղել: Տպաւորութիւն էր, թէ ԽՍՀՄ վերնախաւն այդ ամէնից տեղեակ չէր: Սակայն սխալւում էին, քանի որ յատուկ ծառայութիւնների հրահանգով ամէն ինչ ուսումնասիրուած էր եւ նրանք քաջատեղեակ էին իրերի իսկական վիճակի մասին ու ներողամտօրէն ժպտում էին մեր միամտութեան վրայ, քանզի գիտէին, որ թղթերով հողի ու տարածքի տէր չեն դառնում: Պատմութիւնը կրկնւում է: Հիմա էլ ոգեւորուած հրապարակում են 1921 թ. Ատրպէյճանի կողմից Արցախը Հայաստանի անբաժանելի մաս ճանաչելու մասին վաւերագիրը (պատճէն ներկայացուած է վերջում): Իրականում Արցախը Հայաստան է իր ամէն քարով, պատմական յուշարձաններով եւ ամէն ինչով: Հիմա՝ կորցնելուց յետոյ, ճիշդ ժամանակն է, որ բոլոր կասկածները փարատուեն եւ արատաւոր կեցւածք ունեցողներին զրկեն շարունակաբար զիջելու իրենց կործանարար կեցուածքից: Հարկաւոր է նաեւ հասկանալ, որ զանազան վաւերագրերը լոկ թղթի կտորներ են եւ իրականում ուժն է ծնել ու ծնում է իրաւունքը:

Դարեր շարունակ զիջել ու կծկուել ենք, սակայն իրատես չենք դարձել, քանզի զգացմունքայնութիւնը միշտ գերակայ եղաւ սառը դատողութեան ու հաշուենկատութեան նկատմամբ: Այդ պատճառով դիւանագիտութիւն չունեցանք, դարեր շարունակ Վարդան Մամիկոնեանական պաթոսով նետուեցինք անհաւասար մարտերի ու պարտութիւնները յաջորդեցին միմեանց, մեզ թողնելով միայն բարոյական յաղթանակները, ասել է թէ՝ պարտութիւնների խօսքային արդարացումները: Այսօր էլ ոչինչ չի փոխուել, մնացե լ է ճիշդ կողմնորոշուելու հրամայականը, քանզի բան էլ չի մնացել զիջելու: Արդ՝ դարեր շարունակ կողմնորոշման չլուծուած հարցը գերխնդիր է դարձել նաեւ այսօր. դէպի Ռուսաստան, թէ դէպի Արեւմուտք: Աւելին, մեր նորելուկ «ամենագէտ» գործիչների համար դա միջոց է դարձել յարձակման թիրախ դարձնել բոլոր նրանց, ովքեր կը համարձակուեն սեփական տեսակէտ յայտնել: Հիմնախնդրին քաջածանօթ պատմաբան եմ եւ չեմ խուսափի սեփական տեսակէտ յայտնելու, քանզի վստահ եմ, որ ովքեր իրենց փրկութիւնն իրենցից դուրս են փնտռում, կործանւում են: Հարկաւոր է մէկընդմիշտ հասկանալ, որ իւրաքանչիւր էթնոս ունի իր պետական ու ազգային շահերը, ուստի լաւագոյն ելքը դրանց ծիրում տեղաւորուելն է եւ ոչ որեւէ մէկին դէմ գնալը կամ ընդգծուած առաւելութիւն տալը:

Ինձ համար օրինակ այնքան էլ ընդունելի չէ, որ որոշ ղեկավարներ ու քաղաքագէտներ անողոքաբար փորձում են հանրային գիտակցութեանը պարտադրել արեւմըտեան արժէքները: Հնում, երբ Հռոմին չյաջողուեց իրեն ենթարկել հայերին, դիմեց խարդախ միջոցի եւ կաթոլիկութիւն տարածելով սկսեց պառակտել հայ ժողովրդին: Հայաստանում կաթոլիկ քարոզիչներին յաջողուեց համախոհներ հաւաքագրել եւ նրանց կաշառելով դարձնել կաթոլիկութեան քարոզիչներ: Դրանից Պարսկաստանը եւ Թուրքիան Օգտւում էին, քանի որ ջլատւում էին Հայ Առաքելական եկեղեցու շուրջ համախմբուած ժողովրդի ուժերը: Այս օրերին էլ Արեւմուտքը ձգտում է Հայաստանում տարածել արեւմտեան արժէքներ: Այդ նպատակով նրանք գտան քաղաքացիական եւ քաղաքական դաստիարակութիւնից հեռու, անզուսպ ու անվայելուչ շուկայական անողոքութեամբ աչքի ընկնող իրենց ազդեցութեան գործակալներ, որոնք քարոզներով ձգտում են քաղաքացիներին համոզել, թէ Հայաստանի առաջընթացը կարելի է ապահովել բացառապէս Արեւմուտքին համալրուելով ինտէգրուելով: Այդ «առաքեալները» իրենց գործի միակ խոչընդոտը համարում են Ռուսաստանին եւ ձգտում են Հայաստանը հեռացնել նրանից, Հայաստանում վերացնել ընտանեկան աւանդոյթներն ու ազգա-

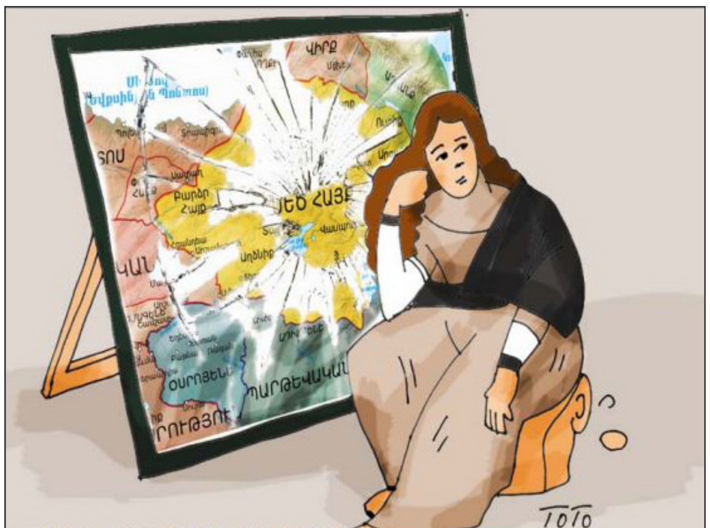
Երգիծանկար՝ Թոթոյի, յատուկ «Պայքար»ին

յին արժէքները եւ ձեւաւորել արեւմտեան արատաւոր բարքեր:

Տեղին է յիշել, որ Մարկ Տուենը դեռեւս 1906թ. Սեպտեմբերի 7-ին իր ինքնակենսագրականում գրում էր, թէ 125 տարի շարունակ ամերիկացիները սովորեցնում են Եւրոպային. «Մեզ ոչ ոք չի հրաւիրել, մենք ինքներս ենք մեր կարծիքը նրան աներեսաբար պարտադրում: Մենք անգլոսաքս ենք. Իսկ երբ անգլոսաքսին ինչ որ բան հարկաւոր է, նա գնում եւ վերցնում է: Մենք՝ անգլիացիներս ու ամերիկացիներս, գող ենք, աւազակներ ու ծովահէններ, ինչով էլ հպարտանում ենք: Ամօթ է քաղաքակիրթ հասարակութեանը, որ իր շարքերում հանդուրժում է մարդկութեան այդ խայտառակութեանը»: Անցել է 100 տարուց աւելի, իսկ այդ ընթացքում անգլոսաքսերի կողմից Արեւմուտքի Հռոմէական կայսրութեան գործողութիւններին միանգամայն նման զաւթողական քաղաքականութիւնը գրեթէ նոյնն է մնացել: Յատկանշական է, որ պատմիչ Տացիտոսը մէջբերելով հռոմէացիների մասին Բրիտանիայի ցեղային առաջնորդներից Կալգակի խօսքերը, նշում էր. «Յափշտակելը, սպանելը, թալանելը, նրանց կեղծաւոր լեզուով կոչւում է կառավարել: Իսկ երբ ամէն ինչ վերածւում է անապատի, դա անուանում են խաղաղութիւն»: Մեր օրերում այդպէս եղաւ Հարաւսլաւիայում, Իրաքում, Աֆղանստանում, Սիրիայում, Լիպիայում, Ուքրանիայում: Այսօր էլ Արեւմուտքի քաղաքականութեան մէջ նոյն սկզբունքն է գործում՝ ահաբեկել եւ իրենց բարեկեցութիւնն ապահովել միւս ժողովուրդների հաշուին:

Հայաստանի անկախութեան հռչակումից ի վեր Արեւմուտքն աջակցութեան խօսքեր է շռայլում, սակայն որեւէ գործնական քայլ չի անում դրանք իրագործելու համար:

Իսկ մեր քարոզիչները, ոգեւորուելով այդ դատարկ խօսքերից, շեշտում են, թէ Հայաստանի փրկութիւնը ՆԱԹՕ-ի մէջ մտնելու, Եւրոմիութեան անդամ դառնալու մէջ է: Մինչդեռ Արեւմուտքը երբեք չի խօսում Հայաստանին ՆԱԹՕ-ի եւ Եւրոմիութեան անդամ դառնալու հնարաւորութեան մասին: Անցեալում էլ Արեւմուտքը հայերին շատ խոստումներ տուեց, բայց դրանք երբեք չիրականացան: 1918-1920 թթ.-երին եւս նրանք Սեւրի մեռելածին դաշնագրի տեսքով խոստումներ շռայլեցին, որպէսզի հայերին հեռու պահէին Ռուսաստանից, իսկ իրականում որեւէ իրական օգնութիւն այդպէս էլ չեղաւ:

Մինչ այդ էլ չորս անգամ Անգլիայի վարչապետի պաշտօնը զբաղեցրած Ուիլիամ Կլատսթոնը սուլթան Ապտուլ Համիտ II-ին «մեծ մարդասպան» էր անուանում, իսկ «Հայաստանին սատարելը՝ ծառայել քաղաքակրթութեանը»:

Սակայն 1880-1885 թթ.-ին, հայկական վիլայէթներում բարենորոգումների ծրագիրը քննարկելիս, Կլատսթոնը պաշտպանեց Թուրքիայի շահերը: 1916թ. Նոյեմբերի 7-ին Ֆրանսիայի վարչապետ Պրիանը յայտարարում էր. «Երբ արդար հատուցման ժամը հնչի, Ֆրանսիան պիտի չմոռանայ հայ ազգի կսկծալի տանջանքները եւ, համաձայն իր դաշնակիցներուն հետ, ձեռք պիտի առնէ անհրաժեշտ բոլոր միջոցները՝ անոր ապահովելու համար խաղաղութեան եւ բարգաւաճման կեանք մը» (Կարապետ Իզմիրեան. Հայ ժողովրդի քաղաքական ճակա-

Շար. - էջ 9

CAUCASUS HERITAGE WATCH. «ԱՏՐՊԷՅՃԱՆՑԻՆԵՐԸ ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԿԸ ԿԱՌՈՒՑԵՆ ՇՈՒՇԻԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ»

Կովկասեան ժառանգութեան պաշտպանութեան միջազգային կազմակերպութիւնը (Caucasus Heritage Watch) ահազանգելով կը տեղեկացնէ, որ 5 Հոկտեմբերէն մինչեւ 3 Նոյեմբեր ժամանակահատուածին մէջ ատրպէյճանցիները հողաբարձ մեքենաներով ճանապարհ կը հարթեն Շուշիի պատմական գերեզմանատան ընդմէջէն, որը ծանօթ է որպէս Երեւանեան դարպասներու մօտակայքի գերեզմանոց:

Համապատասխան արբանեակային պատկերները հրապարակւած են կազմակերպութեան X-ի հասարակական ցանցին վրայ:

Ինչպէս յիշուած է գրառումին մէջ, խիտ անտառը կը ծածկէ գերեզմանոցը, ուստի անոր սահմանները տեղորոշելու համար կազմակերպութիւնը կիրառած է Շուշիի մասին հրապարակումներն ու քարտէզները: Ծառերուն միջեւ կայ առնուազն 78 տապանաքար հայերէն տապանագիրերով, որոնք թուագրուած են 1802-1913 թուականներուն: Ցարդ յայտնի չէ, թէ անոնցմէ քանի՞ն վընասուած է:

ԱԶԴԱԿ
Շաբաթաթերթ
ABAKA
Hebdomadaire Arménien
Armenian Weekly ISSN 0382-9251
Publié par /Published by
Le Centre de Publication Tékéyan
825 rue Manoogian, Saint-Laurent,
Québec H4N 1Z5
Tél: (514) 747-6680 • FAX: (514) 747-6162
e-mail: abaka@bellnet.ca
www.tekeyanmontreal.ca
Պատասխանատու խմբագիր՝
ԱՒԵՏԻՍ ՊԱԳԳԱԼԵԱՆ
Ծանուցումներու նուիրատուութիւններու եւ գրասենեակի պատասխանատու՝
ՍԱԼԲԻ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Թորոնթոյի պատասխանատու՝
ՄԱՍԱԹ Բ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ
Canada
2nd Class $80 (QC & ON)
1ère classe/first class $150
U.S.A. 1st class (US) $150
Autres pays/Other countries:
1st class (US)$120
Per issue $1.75
Dépôt légal: Bibliothèque du Québec
PM40015549R10945
TPS/GST – R119209294 • TVQ/PST #1006268699

Financé par le gouvernement du Canada
Funded by the Government of Canada
Canada

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻԿ»Ը ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆ

ՅԱՏՈՒԿ «ԱՊԱԳԱՅ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ

Տարիներով սպասուած ցանկութեան մը իրականացումն էր միջազգային համերգասրահներու մէջ տեսնել «Հայաստանի Ազգային Ֆիլհարմոնիկ»ը: Նոյեմբեր 19, 2023-ին Մոնթրէալի համանուագային (maison symphonique de Montréal) դահլիճին մէջ վայելեցինք մեզ անհաւատալի թուացող երազի մը իրականացումը: Դահլիճ մը, ուր քիչերուն է վիճակուած հանդէս գալ: «Հայաստանի Ազգային Ֆիլհարմոնիան» կու գայ փաստելու, որ համաշխարհային առումով իրաւասու է համահաւասար դասուիլ միջազգային «սիմֆոնիկ» նուագախումբերու:

ՀԱՖ-ը հիմնուած է 1925-ի Մարտին Երեւանի Կոնսերվատորիայի (երաժըշտանոցի) տնօրէն Արշակ Ադամեանի եւ երգահան Ալեքսանդր Սպենդիարեանի կողմէ անուանուելով՝ «Երեւանի Կոնսերվատորիայի Նուագախումբ», որուն այժմու գեղարուեստական ղեկավարն ու գլխաւոր նուագավարն (chef d'orchestre) է Հայաստանի արուեստի վաստակաւոր գործիչ ազգային ու միջազգային մրցանակներու արժանացած Էդուարդ Թոփչեանը: Թէեւ երիտասարդ սակայն իր նուաճումներով արդէն իսկ ղեկավարած է աւելի քան 50 երկիրներու միջազգային սիմֆոնիկ նուագախումբերը, որոնց կողքին ՀԱՖ-ի նուագախումբով 1989-էն սկսեալ շրջագայած է աւելի քան 15 երկիրներ՝ ԱՄՆ, Գանատա, Աւստրիա, Գերմանիա, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Լիքսեմբուրգ, Լիբանան, Սպանիա, Փորթուգալ, Միացեալ Թագաւորութիւն, Յունաստան, Պարսկաստան, Կիպրոս, Թուրքիա, Ռուսիա, Միացեալ Արաբական Էմիրութիւններ, Ճափոն եւ Չինաստան:

Նախքան յայտագրին սկսիլը, բացման խօսքով հանդէս եկաւ Գանատայի մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուոյ հիւպատոս՝ Մեծայարգ Տիար Լեւոն Աֆէեանը, որուն անսասան աջակցութիւնը, հնարաւոր դարձուց այս բացառիկ երեկոն: Պատուոյ հիւպատոսը հանդիսատեսին ներկայացնելէ ետք Հայաստանի Հանրապետութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Վսեմաշուք Տիկին Անահիտ Յարութիւնեանը, վերջինիս հրաւիրեց կատարելու երեկոյեան հանդիսաւոր բացումը:

Յուզիչ էր տեսնել ութսուն հայ երաժիշտներու մուտքը, ապա նուագախումբի առաջին ջութակահարուհիին մուտքը, որը կը որակուորուի որպէս համերգի վարպետ-առաջնորդ (concertmaster- premier violon), որն ունի բազմաթիւ պարտականութիւններ՝ սկսած նուագախմբի լարումէն (tuning) համադրելու նուագարաններու հնչողութիւնն, ու նուագավարին հետ սերտ համագործակցութիւնը:

Պահը հասած էր երբ խումբի նուագավարը մուտք գործեց ծափողջոյններու տարափին ներքեւ ապա բարձրանալով պատուանդան ու ճիպոտի փոքր ազդով խումբը որպէս մէկ անձ մեկնաբանեցին Ա. Խաչատրեանի Սպարտակ պալլէն յաջորդաբար էգինայի տարափոխութեան Բակուս (Baccus) գինիի աստուծոյ հարբեցողութեան խնճոյքին հատուածը, Սպարտակի եւ Ֆրիկիայի Ադաջիոն, Գադիթեան երիտասարդ աղջիկներու (կոյսերու) պարերն ու Սպարտակի յաղթանակը:

Խօսելով առաջին հատուածի մասին, մեծ վարպետութիւն կը պահանջէր ներդաշնակութեամբ կատարել երգահանի փայլուն գործիքաւորումները՝ երաժշտական անընդհատ շարժում (mouvement), պատկերաւոր ցայտուն հիմնաւորուած բներգ (thème) ու երաժշտական ճկունութեամբ հաղորդել հոգեկան փոփոխականութիւն: Անվարան կրնամ ըսել «ապրին բոլո՛րը» յատկապէս նուագավարը որ շնորհիւ իր բացառիկ օժտեալ երաժիշտ ըլլալուն կրցաւ այդ բոլորը փոխանցել բոլորին: Այստեղ հարուածային ու ծնծղաներով պարին կը յաջորդէ Գադիթեան երիտասարդ աղջիկներու (կոյսերուգերիհիներու) հին հռոմէական պարերը: Գադիթեան կոյսերու ծիսական պարը փինիկեան քուրմերու սիրային պաշտամունքէն ներթափանցած է Սպանիայի հարաւը, որպէս կիրքի ծիսակատարութիւն:

Խաչատրեան զայն վերածած է երազական-վիպական (romantique) նուրբ երաժշտական երանգաւորումներով մեծալար (majeur), փոքրլար (mineur) ենթագերիշխող (sous-dominante) եւ գերիշխող (dominante) խորհրդաւոր իւրայատկութիւններով: Վերջաւորութեան Խաչատրեանը անընդհատ մարտական կուտակման վիթխարի պարի պոռթկումով ի յայտ կը բերէ Սպարտակի բներգը (motive) որպէս յաղթական բախերգ:

Անդրադառնալով Սպարտակի եւ Ֆրիկիայի Ադաջիոյի (Adagio) սիմֆոնիկ պոէմի մասին, անգերազանցելի էր է. Թոփչեանի երաժշտական բարձր

մակարդակի մեկնաբանումը. նուագավարն ու նուագախումբը միաձուլուած էին որպէս մէկ: Վերին լարերու նուրբ կցերդելու (syncope) կշռոյթով (rythme), սրինգի թրթռումներով (vibrations) զարդարանքով հետզհետէ կը զարգանայ բներգի յաջորդականութիւնը: Լարային բաժիններու անբռնազբօսիկ շարժումը կը պահպանէ մեզ ճռճռուող զգացումը, երբ տարբեր փողային նուագարաններ կը սկսին զարգացնել ստեղծագործութեան բացման բներգը, ուր թաւջութակները դանդաղ աճող սանդղակով (gamme) կը փոխադրեն յաջորդ հատուածին, ուր սրինգն ու բարձրասրինգը ցայտուն հակամեղեդիով, կը ներկայացնեն Սպարտակը եւ Ֆրիգիան: Խաչատրեանը սիրոյ բներգը, վերջին անգամ ուռճացնելէ ետք աստիճանաբար երաժշտութիւնը կ'անյայտացնէ բնութագրելով Սպարտակի ու Ֆրիգիայի անբաժանելիութիւնը:

Տուեալ երեք հատուածներու աւարտին, ըստ բեմական կարգ ու ձեւին (protocol), ղեկավարը բեմէն դուրս ուղղուեցաւ հրաւիրելու օրուայ մենակատար միջազգային ջութակահար Սերկէյ Խաչատրեանը. երբ վերջինս մուտք գործեց բեմ, դահլիճը ծափողջոյններով թնդաց ապա մենակատարն ու ղեկավարը հայեացքնին իրար ուղղելով անմիջապէս հնչեց Ա. Խաչատրեանի «րէ» փոքրալար (ré mineur) յարմարանուագը (concerto), ուր կու գայ յիշեցնել հայ ազգային ժողովրդական պարերու ռիթմիկ բազմազանութիւնը առանց օգտագործելու ժողովրդական մեղեդիները այն ինչ Խաչատրեան իր երկրորդ «մի» փոքրալար համանուագին (symphonie en mi mineur) երրորդ բաժնին մէջ օգտագործած է բոլորիս ծանօթ «Որսկան ախպեր» ժողովրդական երգի մեղեդին: Ա. Խաչատրեանի յարմարանուագը կառուցուած է հետեւեալ երեք մասերէն՝

Առաջին մասը «Allegro con fermezza»-ն (Կենսուրախ հաստատակամութեամբ) սկիզբ կ'առնէ շարժուն պարային բներգով ապա փոխակերպուելով քնարական երկրորդական մեղեդիի:

Երկրորդ մասը Andante sostenuto-ն (ընթացիկ ծանր, պերճ) յարմարանուագի ամենաքնարական ու երգային հատուածն է, որը կը ներկայացնէ կովկասեան բնապատկերը:

Երրորդ վերջնական մասը Allegro vivace (ուրախ, զուարթագին, աշխոյժ) կը կոչուի՝ շարժման ու եռանդուն (վիրտուոզ-virtuose) պտտահողմ է:

Երկար էր ծափերու գնահատանքը: հանդիսատեսի ցանկութիւնն էր, որ ջութակահարը բեմէն չիեռանար:

Ջութակահար Սերգեյ Խաչատրեանը առաջին անգամ ինը տարեկանին ելոյթ ունեցած է որպէս մենակատար սիմֆոնիկ նուագախումբի հետ Գերմանիոյ Վիսբադենի Կուրհաուս քաղաքին մէջ: 15 տարեկանին, Հելսինկի Սիբելիուսի մրցոյթին, որպէս ամենաերիտասարդ մասնակից առաջին տեղը կը գրաւէ իսկ 2005-ին Պելճիքայի Էլիզապէթ թագուհիի միջազգային մրցումին՝ որպէս առաջին մրցանակակիր իրաւունք կը ստանայ 4 տարիով հանդէս գալ 1704-ին «Հագգինս»-ի պատրաստած Ստրատիվարիուս ջութակով: 2013-ին Սերգեյ Խաչատրեանը կը պարգեւատրուի Զուիցերիական դրամատան բարձրագոյն մրցանակով, որպէս տարուայ աշխարհի լաւագոյն երիտասարդ երաժիշտը: Ան պատանի տարիքէն հանդէս եկած է մենահամերգներով նաեւ որպէս մենակատար՝ համանուագային խումբերով աւելի քան 50 երկիրներ եւ այս բոլորի կողքին տարեկան 2 համերգներով Հայաստանի մէջ:

Շար. - էջ 10

ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ ԵՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԵՒ ԳԱՆԱՏԱՅԻ ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ՝ ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆԱԽԱՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ ԱՐՑԱԽԱՀԱՅ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՎ ԵՐԵԽԱՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԶՄԱՆԴԱՄ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

«Մարդիկ. որոնք կորցրել են իրենց հայրենիքը, բայց շարունակում են պահպանել վերադառնալու երազանքը»

Ինչպէս արդէն տեղեկացրել ենք նախորդիւ, այս փուլում Միացեալ Նահանգների եւ Գանատայի Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը որոշեց օգնել արցախահայ սոցիալապէս անապահով եւ բուժման կարիք ունեցող երեխաների ընտանիքներին:

Բազմիցս խօսւում է պատերազմների սպառնալիքների, դրանց հետեւանքների՝ աշխարհում տիրող ահագնացող տագնապալի երեւոյթների մասին, սակայն ժամանակն է, որ աշխարհը կարեւորի եւ լուծումներ գտնի խաղաղ երկխօսելու:

Բռնագրաւեալ Արցախի Հանրապետութիւնից բռնի տեղահանուած Նորան պատմեց, որ տղան՝ Էդուինը 44-օրեայ պատերազմի սկսուելու օրը 3 օրեկան էր: Ապաստարանում էին եւ երեխան

արկի պայթիւնի ձայնից ստացել է ականջների խեցիների բորբոքում՝ գլխում ջուր է հաւաքւում, այտուցւում է: Էդուինը 1.5 տարեկան հասակում վիրահատուել է Ստեփանակերտում, իսկ շրջափակման ամիսներին ընդհատուել է դեղերի ընդունումը: Այժմ տղան 3 տարեկան է եւ բուժումը շարունակելու է Երեւանում:

Լիւբայի ամուսինը՝Արմօն, զոհուել է Սեպտեմբերեան դէպքերի օրերին դիրքերում: Ընտանիքում մեծանում է 4 տղայ՝ 7- 26 տարեկան. 7 տարեկան Արտեօմի մօտ ախտորոշուել է սարկոմա, բուժւում է Երեւանի Եոլեանի անուան արիւնաբանական հիւանդանոցում: Արցախում ապրել են Մարտունու շրջանի Գիշի գիւղում: Այժմ ապրում են Արարատի մարզի Այնթափ գիւղում. «Արցախում թողել ենք ԱՄՆ ինչ՝ հարազատների շիրիմներից մինչեւ եր-

ջանիկ անհոգ ժամանակներ: Արցախում թողեցի այն, ինչը չեմ գտնի ոչ մի տեղ. հայրենիքս եմ թողել, բայց Արցախ վերադառնալու երազանքը մեր մէջ մնացել»:

Վիկտորիան ամուսնու՝ Սեւակի հետ մինչեւ Սեպտեմբերի 19-ը ապրում էր Արցախի Մարտունի քաղաքում: Նրանց ընտանիքում մեծանում էին 4 անչափահաս երեխայ՝ 6-15 տարեկան: Սեպտեմբերի 19-ին Սեւակը զոհուել է քաղաքի դիրքերը պաշտպանելիս: Այժմ երեխաների հետ ապրում են Արմավիրի մարզի Էջմիածին քաղաքում: Տղաները դժուարութեամբ են յաղթահարում Արցախի տան, բակի, ընկերների կարօտը, ունեն նոր տեղանքում յարմարուելու հոգեբանական խնդիրներ. «Իրենց որբացած են զգում առանց Արցախի: Արցախն էլ որբ մնաց առանց ժողովրդի»,-նշում է Վիկտորիան:

Կարինէի 7 հոգանոց ընտանիքը, որից 5-ը անչափահաս երեխաներ են, Արցախում ապրել են Ստեփանակերտում: Այժմ բնակութիւն են հաստատել Լոռու մարզում: «Առաւօտեան անսպասելի կրակոցներ լսուեցին, մտածեցինք վարժանքներ են, յետոյ կրակոցների ձայնը աւելի պարզ ու մօտ

էր լսւում, մարդիկ փողոցում վազվզում էին: Որոշեցինք դուրս գալ՝ թողնելով տուն, մեքենայ, ամէն ինչ. միայն հասցրել ենք երեխաներին հանել»- վերապրելով պատմում է Կարինէն: Որդին՝ 14 տարեկան Արմէնը, երիկամի քաղցկեղ ունի: Բլոկադայի ժամանակ չի կարողացել անհրաժեշտ դեղորայք ընդունել, այժմ մանկական կլինիկայում հաշուառուած է եւ բուժման կուրս է ընդունում:

Յարութիւնեան Ռուզաննայի 11 հոգանոց բազմանդամ ընտանիքին փախչելու համար վառելիքի կարիք կար. ընդամէնը 7 լիթր պենզին էր անհրաժեշտ ընտանիքը Գորիս հասցնելու համար: Ամուսինը՝ Դաւիթը, հերթագրուել էր պահեստից վառելիք ստանալու համար: Պայթիւնի ժամանակ Դաւիթը կանգնած է եղել մօտակայքում եւ ստացել է տարբեր աստիճանի այրուածքներ: Նա մինչ օրս յետվիրահատական թերապիա է անցընում այրուածքաբանութեան հիւանդանոցում, իսկ 5 տարեկան աղջիկը՝ Ադրիանան, ունի արեան խրոնիկ հիւանդութիւն եւ բուժւում է ստանում հիւանդանոցում:

Սեւումեան Բաղդասարի եւ Իրինայի վեցհոգանոց ընտանիքում 3-16 տարեկան 4 անչափահաս երեխայ կայ: Նրանք անհոգ ապրել են Մարտունու շրջանի Շեխէր գիւղում: Կրտսեր տղայի՝ Բաղդասարի մօտ 3 տարեկանում յայտնաբերուել է կիստա, վիրահատուել է մէկ անգամ, սակայն բժիշկների խորհրդով կրկին վիրահատուելու ցուցում կայ: Այժմ ապրում են Վայոց Ձորի մարզում՝ Եղէգնաձորում:

Բաղդասարեան Արթուրի եւ Ժաննայի 10 հոգանոց ընտանիքը ապրել է Մարտակերտի շրջանի Ճան գիւղում՝ 16 տարեկան Մարիամ, 14 տարեկան Դաւիթի, 12 տարեկան Ալեքսէյի, 10 տարեկան Ռայայի, 7 տարեկան Մարինայի, 6 տարեկան Հենրիի, 3 տարեկան Ռուդիկի եւ 2 տարեկան Մոն-

թէի: Այժմ ընտանիքը ապրում է Վայոց Ձորի մարզի Մալիշկա գիւղում. «Եթէ Արցախում չենք, միեւնոյն է, թէ որտեղ կը լինենք. Արցախը դրախտավայր էր»:

Արցախցի իւրաքանչիւր ընտանիք բազմանդամ է. Արցախում մշտապէս խրախուսուել է շատ երեխաներ ունենալը: Դա Արցախի կառավարութեան կողմից յատուկ նպատակ էր՝ պահպանելու ղարաբաղի գենը, լեզուն ու բարբառը: Արցախցու համար բարբառով շփուելը եղել է, կայ ու կը լինի կարեւոր ու պարտադիր:

Արցախի ժողովրդի եւ յատկապէս երեխաների յիշողութիւններում յաւերժ կը մնան արցախահայերի նկատմամբ Ատրպէյճանի կողմից թոյլ տուած վայրագութիւնները, որ մէկ բառով ցեղասպանութիւն է կոչւում:

Միաւորելով ջանքերը՝ արցախահայերի օգնութեան ծրագրերը շարունակւում են:

Ծրագրին միանալու համար կարող էք ԱՄՆ–ում նուիրատուութիւնները ուղարկել հետեւեալ հասցէով. Tekeyan CulturalASssociation Artsakh Aid, 755 Mount Auburn Street, Watwrown MA 02472, https://givebutter.com/ AGuStb,
իսկ Գանատայում՝ Tekeyan CulturalASssociation Artsakh Aid, 825 Manougian Str., Ville Saint-Laurent, Quebec H4N 1Z5, Canada հասցէով, https:// www.convergepay. Com/hoted- payments/?ssl-tsn-auth-token=khtGf%2FjkTgWma7CEev3bQaaayrSp5tT'!/payment-method

ԳԱՅԵԱՆԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
Երեւան , 21 Նոյեմբեր 2023թ.

ABAKA
SECTION FRANÇAISE
LUNDI, 4 DECEMBRE 2023

Comment l'Azerbaïdjan a trompé l'Occident lors des négociations avec l'Arménie

Écrit en anglais par Benyamin Poghosian et publié dans The Armenian Mirror-Spectator en date du 23 novembre 2023

L'impasse apparente dans les négociations entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan après la prise de pouvoir militaire en a surpris beaucoup, notamment en Occident. Beaucoup considéraient l'existence de la République autoproclamée du Haut-Karabagh et des Arméniens qui y vivaient comme le seul obstacle majeur sur la voie de la paix entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan.

Selon cette logique, alors que tous les Arméniens ont été contraints de quitter le Haut-Karabagh et que le président de ce dernier, Samvel Shahramanian, a été contraint de signer un décret sur la dissolution de la république d'ici la fin 2023, le décor était planté pour un accord de paix entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan. Ensuite, dit-on, l'Arménie normalisera ses relations avec la Turquie et, enfin, elle pourra prendre des mesures concrètes pour réduire sa dépendance à l'égard de la Russie. Puis une nouvelle ère de paix émergera dans la région, avec moins de Russie et d'Iran et plus d'Occident, tandis que les Arméniens, les Azerbaïdjanais, les Turcs et les Géorgiens vivront, commerceront et interagiront heureux les uns avec les autres.

Il est difficile de prétendre que c'est là le motif principal de l'implication intensive de l'Union européenne (UE) dans les négociations entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan, car ce récit nécessite une réflexion stratégique, ce qui manque encore à Bruxelles. Cependant, beaucoup à Washington regardaient dans cette direction avec un certain espoir. Ainsi, lorsque le 26 septembre, le secrétaire du Conseil de sécurité arménien Armen Grigorian a rencontré le conseiller en politique étrangère du président azerbaïdjanais Ilham Aliev, Hikmet Hajiyev, à Bruxelles, beaucoup en Occident s'attendaient à ce que le plus grand triomphe de l'UE dans le monde post-soviétique se produise. Bientôt l'Arménie et l'Azerbaïdjan signeront un accord de paix à Bruxelles ou dans une autre capitale occidentale d'ici la fin 2023, marquant le début d'une nouvelle ère pour l'UE et la région.

Cependant, au lieu de créer un triomphe, les deux mois suivants se sont soldés par la confusion, l'irritation et la colère dans les capitales occidentales. L'Azerbaïdjan a soudainement réduit sa participation aux plates-formes de négociations occidentales, annulant les réunions à Grenade, à Bruxelles, puis à Washington. Bakou a commencé à parler du rôle destructeur des puissances occidentales dans la région, les a accusées d'être pro-arméniennes et a appelé à une solution des problèmes de la région par les puissances régionales, ce qui ressemble précisément à la Russie et à l'Iran.

Au lieu d'avoir une région avec moins de Russie et d'Iran et plus d'Occident, la prise de contrôle militaire du Haut-Karabagh par l'Azerbaïdjan a donné lieu à un Caucase du Sud plus instable, où l'Azerbaïdjan fait désormais pression sur l'Arménie et prend des mesures pour renouveler ses relations avec la Russie et l'Iran, et où la plateforme 3+2 apparaît de plus en plus influente. Parallèlement, l'UE et les États-Unis sont confus et n'ont aucune idée claire de la marche à suivre. L'UE affirme désormais qu'au lieu de faire pression sur l'Azerbaïdjan, elle augmentera son soutien à l'Arménie, mais apparemment, ce n'est pas ce qu'elle espérait il y a à peine deux mois.

Alors, que s'est-il passé au cours des deux derniers mois ? Pour répondre à cette question, nous devons analyser les négociations entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan au cours des deux dernières années sous l'égide de l'Occident. Après la première rencontre entre le président Aliev et le Premier ministre arménien Nikol Pachinian à Bruxelles en décembre 2021, l'idée est apparue que l'Arménie devrait abaisser la barre quant au statut du Haut-Karabagh et reconnaître l'intégrité territoriale de l'Azerbaïdjan à l'intérieur des frontières de l'Azerbaïdjan soviétique. Tout le monde a compris que si l'Arménie reconnaissait le Haut-Karabagh comme faisant partie de l'Azerbaïdjan, alors l'Arménie devrait finalement accepter la dissolution de la République du Haut-Karabagh et de toutes ses institutions, y compris l'armée de défense du Haut-Karabagh. Il est impossible d'avoir un État séparé en Azerbaïdjan et une autre armée en plus de l'armée azerbaïdjanaise.

Du point de vue occidental, la reconnaissance de l'intégrité territoriale de l'Azerbaïdjan avec le Haut-Karabagh éliminerait le principal obstacle pour la paix entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan : l'avenir de l'Artsakh et des Arméniens qui y vivent. Simultanément, l'Occident espérait convaincre ou forcer le président Aliev à accepter d'accorder des droits spéciaux aux Arméniens vivant au Karabagh. Le compromis était apparemment le suivant : l'Arménie abandonne toute discussion sur le statut, y compris la

Suite à la page 6

Loi sur la protection des Arméniens adoptée par le Sénat des États-Unis

L'Assemblée arménienne a salué l'adoption d'une législation bipartite dirigée par les sénateurs Gary Peters, démocrate du Michigan, et Marco Rubio, républicain de Floride. La loi arménienne sur la protection de 2023 abroge le pouvoir de dérogation à l'article 907 de la loi de soutien à la Liberté (Freedom Act) pour les exercices 2024 et 2025. L'article 907 stipule que les fonds américains « ne peuvent être fournis au gouvernement de l'Azerbaïdjan jusqu'à ce que le président détermine et rapporte au Congrès que le gouvernement de l'Azerbaïdjan prend des mesures démontrables pour mettre fin à tous les blocus et autres recours à la force contre l'Arménie et le Haut-Karabagh ».

« Nous félicitons les sénateurs Peters et Rubio pour cette législation bipartite », a déclaré Mariam Khaloyan, directrice des relations avec le Congrès. « L'adoption de ce projet de loi envoie un message fort face à la politique génocidaire de l'Azerbaïdjan contre le peuple arménien », a poursuivi Khaloyan.

Gary Peters, qui s'est rendu en Arménie en septembre a déclaré à son retour, lors d'un événement de l'Assemblée en l'honneur de l'ancien secrétaire à la Marine Paul Ignatius, qu'il « allait encourager davantage de collègues du Sénat » à soutenir le peuple arménien et à « avoir des répercussions » contre le régime azerbaïdjanais d'Aliev. Le sénateur Peters a appelé l'administration à « imposer des sanctions » à l'Azerbaïdjan et à appliquer l'article 907 de la loi de soutien à la Liberté. « Je fais tout ce que je peux pour m'assurer que le peuple arménien puisse voir ses droits humains protégés et vivre dans la dignité », a déclaré le sénateur Peters. « Nous devons envoyer un signal fort à l'Azerbaïdjan : ce qu'il a fait est tout simplement inacceptable. » Le mois dernier, l'église arménienne St John et la section du Michigan de l'Assemblée arménienne ont organisé un déjeuner-réunion et une séance d'information avec le sénateur Peters et des membres de la communauté arménienne, au cours desquels Peters a clairement indiqué qu'il reconnaissait à quel point la situation sur le terrain était critique et a souligné que « les États-Unis doivent contribuer à garantir que les Arméniens de la région reçoivent une aide humanitaire et doivent cesser toute assistance militaire à l'Azerbaïdjan ».

Suite à la page 6

Ajout à la pétition de l'Arménie soumise à la Cour européenne des droits de l'homme contre l'Azerbaïdjan

La requête interétatique déposée par l'Arménie contre l'Azerbaïdjan devant la Cour européenne des droits de l'homme sera complétée par la question du rétablissement des droits de propriété des résidents de l'Artsakh (Haut-Karabagh). C'est ce qu'a informé Hasmik Samvelian, attachée de presse du bureau du représentant de l'Arménie pour les questions juridiques internationales.

Madame Samvelian a indiqué que cette action en justice serait intentée dans un avenir proche, sans pouvoir donner de date exacte.

Des témoignages des rescapés d'Artsakh recueillis par le Musée du Génocide d'Arménie

Le financement du Département de documentation et de collecte de données des victimes du génocide arménien a été approuvé dans le cadre de la modernisation de la base matérielle et technique des divisions scientifiques du Comité de l'enseignement supérieur et des sciences du ministère de l'Éducation, des Sciences, de la Culture et des Sports d'Arménie.

Le Musée-Institut du Génocide arménien a informé que le projet à mettre en œuvre, visant à rééquiper le musée-institut en moyens techniques modernes, permettra de revigorer la sous-discipline de l'histoire orale et de collecter

Suite à la page 6

Libération de l'assassin de Hrant Dink

Hrant Dink, journaliste, rédacteur en chef de l'hebdomadaire turco-arménien bilingue Agos et écrivain turc d'origine arménienne, a été abattu en pleine rue le 19 janvier 2007. Son meurtrier Ögün Samast, alors âgé de 17 ans seulement, a bénéficié d'une libération pour « bonne conduite » le 15 novembre 2023, tandis que les commanditaires de son acte n'ont toujours pas été identifiés, déplore la presse d'opposition.

Militant d'extrême droite, son jeune assassin, condamné à près de 23 ans de prison en 2011, a fini par être libéré le 15 novembre 2023, seize ans après les faits.

L'identité de ceux qui ont armé le bras de l'assassin reste encore débattue, regrette la presse d'opposition. Les ultranationalistes laïcs ont été, dans un premier temps, pointés du doigt, avant que le pouvoir actuel n'accuse la confrérie de l'imam Fethullah Gülen [ancien allié du président Erdogan, devenu son ennemi juré] d'avoir été à la manœuvre. Seule certitude, le meurtrier a bénéficié du soutien ou de la complicité de membres des forces de sécurité et a commis son acte dans un contexte de déchaînement public de haine envers la minorité arménienne, qui compte au moins 40 000 personnes, surtout à Istanbul.

Nouvellement élu à la tête du CHP (Parti républicain du peuple), le principal parti de l'opposition républicaine et laïque, Özgür Özel s'est recueilli, le 18 novembre, sur les lieux du meurtre, en signe de protestation. Il y a déposé une gerbe de fleurs, accompagné des slogans habituels « Nous sommes tous Hrant, nous sommes tous arméniens ».

Devant le tollé suscité par la libération anticipée du meurtrier, les autorités ont fait savoir qu'une nouvelle instruction judiciaire pour « crime au nom d'une organisation terroriste » avait été ouverte, rapporte le quotidien Cumhuriyet. Il devrait être convoqué devant un juge le 26 décembre, rapporte le journal.

En 2021, quatre personnes ont été condamnées à la prison à vie dans le cadre d'un autre procès pour l'assassinat de Hrant Dink. Ces chefs de la police et ex-responsables de la gendarmerie étaient informés du projet d'assassinat mais n'avaient pris aucune mesure pour l'empêcher.

Des...

Suite de la page 5

et rechercher en permanence les histoires orales des 2e, 3e et 4e générations de victimes et survivants du génocide arménien afin de reconstituer la base de données. L'organisation la plus systématique et la plus appropriée du travail factuel et sur le terrain nécessite un enregistrement vidéo, un traitement et un stockage de haute qualité de toutes ces données précieuses.

Le projet permettra également de recueillir et rechercher les témoignages d'Arméniens déplacés de force d'Artsakh, qui peuvent contribuer non seulement aux études scientifiques, mais aussi aux processus juridiques.

Grâce à la mise en œuvre du projet, le Musée-Institut du Génocide aura l'occasion d'augmenter le niveau de visibilité de la recherche scientifique, de promouvoir la coopération avec les organisations scientifiques et éducatives arméniennes et étrangères et les chercheurs individuels. Le projet contribuera également à la mise en œuvre des programmes éducatifs et culturels de l'institut.

Loi ...

Suite de la page 5

Membre de la commission sénatoriale des relations étrangères et principal protecteur d'une résolution condamnant le blocus imposé par l'Azerbaïdjan aux Arméniens du Haut-Karabagh et les violations continues des droits de l'homme, le sénateur Marco Rubio est un fervent partisan des questions arméniennes. Les sénateurs Rubio et Peters se sont également joints à une lettre bipartite bicamérale adressée au secrétaire d'État Antony Blinken et à la secrétaire au Trésor Janet Yellen appelant l'administration à imposer des sanctions internationales de grande magnitude contre l'Azerbaïdjan.

L'Assemblée a demandé à plusieurs reprises des sanctions pour tenir l'Azerbaïdjan responsable de sa politique génocidaire et dans le témoignage de l'Assemblée devant la sous-commission des affaires étrangères de la Chambre des représentants sur l'Europe, elle a déclaré que « l'Azerbaïdjan ne devrait pas être récompensé pour son assaut continu contre le peuple arménien, mais plutôt sanctionné, » et a souligné que « les États-Unis disposent de nombreux outils pour y parvenir ».

L'adoption de ce projet de loi au Sénat par vote est significative et davantage d'actions sont nécessaires étant donné l'agression continue de l'Azerbaïdjan et de la Turquie contre le peuple arménien. La prochaine étape du processus législatif consiste pour la Chambre à adopter la mesure.

Comment...

Suite de la page 5

demande d'autonomie, et cesse toute référence au droit à l'autodétermination. Dans le même temps, l'Azerbaïdjan s'engage à offrir des conditions acceptables aux Arméniens. L'Arménie et l'Azerbaïdjan ont accepté cet équilibre, et les responsables du gouvernement arménien ont cessé d'utiliser les termes « statut » et « droit à l'autodétermination » depuis l'été 2022, parlant uniquement des « droits et sécurité des Arméniens ».

Cette approche a été institutionnalisée d'abord en octobre 2022, lors du sommet de Prague de la Communauté politique européenne, puis lors des réunions de mai et juillet 2023 à Bruxelles. L'UE et les États-Unis étaient satisfaits : malgré l'escalade militaire, notamment une incursion à grande échelle des troupes azerbaïdjanaises en Arménie proprement dite en septembre 2022, les négociations sur les plateformes occidentales avançaient, tandis que la voie russe était de facto gelée. La Russie a organisé une rencontre entre deux dirigeants fin octobre 2022, mais elle n'a abouti à aucun résultat. Ainsi, l'influence russe semblait décliner et l'Arménie et l'Azerbaïdjan s'orientaient vers la signature d'un accord de paix à Bruxelles, à Washington ou dans une autre capitale occidentale.

Le blocus du Haut-Karabagh imposé par l'Azerbaïdjan a gâché ce tableau idéaliste, mais il n'a pas pu faire dérailler le processus de négociation. Alors que la population du Haut-Karabagh mourait de faim, les responsables arméniens et azerbaïdjanais se réunissaient à Washington et à Bruxelles.

Pendant ce temps, l'Azerbaïdjan a utilisé la reconnaissance du Haut-Karabagh comme partie intégrante de l'Azerbaïdjan par l'Arménie comme justification pour exiger la dissolution de la République du Haut-Karabagh et de ses institutions. Le signe inquiétant, cependant, était le fait que l'Azerbaïdjan rejetait toute possibilité de présence internationale au Haut-Karabagh et l'octroi de droits spéciaux aux Arméniens. Il a montré que l'Azerbaïdjan a utilisé les plates-formes de négociation occidentales non seulement pour obtenir de l'Arménie la reconnaissance de l'Artsakh comme partie intégrante de l'Azerbaïdjan et a ensuite exigé sa dissolution, mais aussi pour exploiter les plates-formes occidentales afin d'obtenir le « feu vert » pour une prise de contrôle militaire. L'Azerbaïdjan a déclaré à l'Occident qu'il ne tolérerait pas l'existence d'une république du Haut-Karabagh indépendante de facto et ne lui permettrait pas de transformer la déclaration trilatérale du 10 novembre 2020 en un nouveau cessez-le-feu de mai 1994, avec 26 années supplémentaires de négociations. La position de l'Azerbaïdjan était claire : soit convaincre les Arméniens du Haut-Karabagh de dissoudre eux-mêmes la république, soit l'Azerbaïdjan utiliserait la force pour atteindre cet objectif.

L'UE et les États-Unis ont déclaré publiquement et en privé à l'Azerbaïdjan que le recours à la force contre le Haut-Karabagh était inacceptable. Cependant, ils ont également compris que la situation était dans une impasse. Les Arméniens du Haut-Karabagh refusaient l'idée d'une auto-dissolution. Le gouvernement arménien a exigé des droits spéciaux pour eux et a appelé à la mise en place de mécanismes internationaux pour les pourparlers Bakou-Stepanakert, tandis que l'Azerbaïdjan a catégoriquement rejeté les deux options. L'Occident, et en particulier les États-Unis, souhaitaient parvenir le plus rapidement possible à un accord de paix entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan, y voyant une possibilité de provoquer des changements tectoniques dans la géopolitique du Caucase du Sud, soit moins de Russie et moins d'Iran dans le Caucase du Sud.

Cependant, ils n'ont pas pu forcer l'Azerbaïdjan à accepter les offres de l'Arménie et à sortir de cette impasse. Dans cette situation, alors que l'Azerbaïdjan a eu recours à la force et a clôturé le chapitre du Haut-Karabagh en septembre 2023, l'Occident a eu une réaction relativement discrète, espérant vraisemblablement que l'accord de paix soit désormais à sa portée.

Ainsi, l'Azerbaïdjan a trompé l'Occident assez habilement. Tout d'abord, il a approuvé les plates-formes de négociation occidentales visant à parvenir à la reconnaissance du Haut-Karabagh comme partie de l'Azerbaïdjan par l'Arménie, puis l'a utilisé comme prétexte pour exiger la dissolution de la République du Haut-Karabagh et, en septembre 2023, a laissé entendre à l'Occident que « la fermeture forcée du chapitre du Haut-Karabagh » amènerait l'ère de la paix régionale.

Grâce à une diplomatie habile, l'Azerbaïdjan a atteint l'impossible : expulser par la force tous les Arméniens du territoire du Haut-Karabagh et ne subir aucune conséquence de la part de l'Occident. Immédiatement après, l'Azerbaïdjan s'est tourné vers la Russie et l'Iran, leur disant que Bakou était heureux de résoudre les problèmes régionaux avec eux et ne souhaitait pas voir une influence occidentale accrue dans la région. Simultanément, l'Arménie est désormais confrontée à de multiples crises : plus de 100 000 réfugiés du Nagorny-Karabagh, la destruction du Nagorny-Karabagh, des relations tendues avec la Russie et un programme de négociations occidental gelé.

L'Occident est désormais dans la confusion. L'Azerbaïdjan a rompu ses promesses de ne pas recourir à la force contre le Haut-Karabagh et a ensuite déclaré que les plates-formes occidentales étaient biaisées et inefficaces, se tournant vers la Russie et l'Iran ; L'Arménie est confrontée à davantage de défis en matière de sécurité, tout en appelant toujours à des négociations sur les plates-formes occidentales, tandis que la Russie et l'Iran font avancer « sans bruit ni poussière » le format 3+2 en coopération avec l'Azerbaïdjan et la Turquie.

Certains au sein de l'UE appellent désormais à un soutien accru à l'Arménie en tant que victime des manipulations azerbaïdjanaises et en tant que démocratie naissante qui tente de rompre ses liens avec la Russie, tandis que d'autres affirment que cela aliénera davantage l'Azerbaïdjan et rapprochera Bakou encore plus de la Russie et de l'Iran. Un soutien accru à l'Arménie à la « sauce antirusse » pourrait rendre l'Arménie plus vulnérable et accroître les menaces contre sa sécurité. Erévan pourrait devenir le seul « à gâcher la sauce » dans ce Caucase du Sud qui souhaite attirer davantage d'Occident dans la région. Cela pourrait entraîner davantage de volatilité et de chaos dans la région.

Le problème est que l'UE et les États-Unis n'ont pas de bonnes options. Aucune réaction à ce que les Azerbaïdjanais leur ont fait ne sapera leur position dans la région, tandis que toute action pourrait aggraver la situation. Ainsi, les négociations 2022-2023 entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan sous les auspices occidentaux pourraient entrer dans les manuels diplomatiques comme un excellent exemple de la manière dont un pays relativement petit a trompé le puissant collectif occidental tandis qu'un autre petit pays est devenu victime de manipulations géopolitiques et d'espoirs idéalistes. Même si l'UE et les États-Unis parviennent à ramener l'Azerbaïdjan sur les plateformes de négociation occidentales, ce sera très probablement un spectacle pour Bakou.

Traduction N.P.

ABAKA
ENGLISH SECTION
MONDAY DECEMBER 4, 2023

Is Armenia Changing Its Political Vector?

By Suren Sargsyan published in The Armenian Mirror Spectator.

During the last months, this has become one of the most discussed issues both in Armenia and foreign think tanks and political circles dealing with the region. In this article, I am not going to discuss whether Armenia should change its foreign policy vector, but to try to raise some questions, to understand the possibilities, problems and perspectives of such a shift.

In general, changing the foreign policy vector is an extremely complex process that has dozens of internal and external components. On the ground, it means changing the established balance of power, which implies a significant change in the rules of conduct of both regional and global players.

One of the most important prerequisites for changing the foreign political vector is the internal political processes of the state, public sentiments and political demands of the opposition. It is also important to know how much the elite of the state is afraid of the loss of power, how many red lines have been crossed in internal political processes and how much influence the geopolitical centers can have on the internal political affairs.

What is different that has led to a change in vectors? Just a decade ago there were two geopolitical centers in the world, Russia and the US. Today we have to deal with a new pole, which is definitely China. It is no coincidence that during the meeting between the presidents of China and the US, Xi Jinping directly stated that the world is big enough and the two can compete in that world. This was a record of two extremely important realities.

First, China offers to share the world with the US, given the new realities, and second, China and the US seem to accept that Russia no longer has the capabilities it once had and is no longer a global player to be reckoned with. However, it is obvious that today Armenia does not want to turn its foreign political vector towards China, but looks cautiously towards the collective West.

There are some internal and external factors that should be taken into account when preparing for a change in the vector of foreign policy by any state. First, in the case of Armenia, the government should have a real desire to change the vector, and not inject a fake agenda before the public. Second, the West should be willing to accept Armenia into its family, including NATO or the EU and be ready to provide Armenia with a security umbrella. How long is the waiting line? Third, Russia should allow Armenia to change vectors (or not be able to prevent it by any available instrument). Fourth, it should be understood that in the case of a change of vector, Armenia will become an ally of the US, which will lead to serious contradictions not only with Russia but also with Iran.

The next factor is a clear assessment of the momentum and geopolitical realities. It is obvious that Armenia is seeking a new guarantor of its security as Armenia cannot survive without support of a global or regional player.

Another important thing to think about is the price that states typically pay for vector change or vector selection. For example, Georgia and Ukraine have been waiting for decades to join NATO and the EU. Both states have paid a certain price to achieve this goal. In Armenia's case, the question is whether the loss of Artsakh was the price we paid or there is still a price to pay because Nagorno Karabakh was not recognized by the international community. These are just some of the questions we need to find answers to properly assess the opportunities and challenges to protect the country from other types of disasters.

US State Department: Blinken discusses, with Pashinyan and Aliyev, possibility of signing peace agreement

US Secretary of State Antony Blinken discussed the possibility of concluding a peace agreement between the two countries with Azerbaijani President Ilham Aliyev and Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan. This is noted in two statements attributable to Matthew Miller, Spokesperson of the US Department of State.

According to one of the statements, Blinken "welcomed President Aliyev's

Cont'd on page 8

Tatoyan: Azerbaijani authorities launch new mechanism of large-scale falsifications

Former Armenian human rights defender Arman Tatoyan signals the launch of a new mechanism of large-scale falsifications by the Azerbaijani authorities.

"By falsifications at a new level, the Azerbaijani authorities are creating artificial bases for new demands and war criminal actions against Armenia. They started to give false examples of specific villages and towns of Armenia.

Our research into Azerbaijani state policy has revealed new facts. By falsifications on the example of specific villages or towns in Armenia (for example, in Syunik or Gegharkunik) "justify" that "as a result of pogroms committed by Armenians against Azerbaijanis deserted, Azerbaijanis deported, property expropriated". The period, as a rule, covers the period from the beginning of the 20th century to the 1920s, and then falsify the facts of the 1980s.

This is a consistent policy, which is implemented on a large scale throughout Azerbaijan and abroad through the state and other power media, providing wide propaganda. First of all, they not only prevent the extinguishment of Armenianophobia and enmity in the society, but also deepen it.

That is, at first glance humanitarian issues are put forward, but in reality under this "humanitarian" veil political programs and bases of military aggression are being prepared and new territorial demands are being made towards Armenia. This policy underlies the atrocities of the Azerbaijani armed forces against Armenian soldiers and population.

This is a consistent policy, which is implemented on a large scale throughout Azerbaijan and abroad through the state and other power media, providing wide propaganda. First of all, they not only prevent the extinguishment of Armenianophobia and enmity in the society but also deepen it.

That is, at first glance, humanitarian issues are put forward, but in reality, under this "humanitarian" veil, political programs and bases of military aggression are being prepared, and new territorial demands are being made towards Armenia. This policy underlies the atrocities of the Azerbaijani armed forces against Armenian soldiers and population.

This creates false grounds for demanding "compensation and territorial claims" to Armenia, allegedly returning to the so-called "Western Azerbaijan", providing also the case of mirror-image repetition of ethnic cleansing and mass forced deportation of the population of Artsakh," Arman Tatoyan wrote.

Kremlin: Until now no one but Russia is able to play role of guarantor of peace in South Caucasus

As before, a number of countries are trying to destabilize the situation around Nagorno-Karabakh, and Russia is aware of their attempts to push Moscow out of the region, but no one except for Russia is able to play the role of a guarantor of peace and stability there, said Dmitry Peskov, press secretary of the Russian president, reports Interfax.

Peskov noted, on the air of Russia-1 television, that three to five years ago, attempts to drive out the Russian peacekeepers from the South Caucasus and to weaken the ties between Russia and Armenia were made under "diplomatic masks."

"Now those masks have been removed a long time ago, and the struggle is waged directly, with an open front," he added.

According to Peskov, "indeed, a number of countries are still trying to destabilize the situation around Karabakh, which, by the way, led to the fact that the Azerbaijani side officially announced that these countries are unlikely to claim any mediator role, as they took a one-sided position."

Such countries, as per the Kremlin spokesperson, cannot claim anything, and "it is both impossible and irrelevant."

"And the fact that they are trying to push us [Russia] out of there, yes, we know that. But for now, no one, except Russia, is able to play such a role as a guarantor of peace and stability in the region. And Russia continues its efforts [in this regard]," said the Russian presidential press secretary.

Red Cross representatives visit Armenian captives, arrested Azerbaijanis

In November, the International Committee of the Red Cross (ICRC) representatives again visited all the Armenian detainees notified by the Azerbaijani authorities as well as Azerbaijanis detained in Armenia. Ilaha Huseynova, head of the public relations department of the ICRC Azerbaijan Office, told this to APA.

As per the report, the detainees were

Cont'd on page 8

Azerbaijan damages another Armenian cemetery in Karabakh's Shushi

Between October 5 and November 3, another Armenian cemetery was damaged in Shushi, Nagorno-Karabakh, informed the Caucasus Heritage Watch (CHW) international organization.

It appears that bulldozers dumped heaps of debris atop the old Ghazanchetsots cemetery (southeast of the cathedral), endangering the already fragmented tombstones. The location of the cemetery is confirmed by maps, publications, and recent photographs.

This is the sixth Armenian cemetery impacted since November 2020, after the destruction of Mets Tagher and Sghnakh villages, damage to the cemetery near Vazgenashen village, and damage to Shushi's Northern and Yerevan Gates cemeteries.

Armenian inscriptions found during excavations at fortress in Jordan

Armenian inscriptions were found during the excavations at a fortress founded by the Crusaders in Jordan, and Armenian specialists were invited to examine them. Armenian historian and archaeologist Hamlet Petrosyan wrote about this on Facebook. "Shoubak. A fortress in Jordan founded by the Crusaders in the early 12th century, being excavated by our Italian colleagues from the University of Florence, where Armenian inscriptions were found, and we are here to research them. Thanks to the head of the expedition, Professor Michele Nuchotti, and the whole team for such an opportunity," wrote Petrosyan.

Red...
Cont'd From page 7

met in private and were given a possibility to exchange family news.

"According to its mandate, during such visits, the ICRC assesses the treatment of detainees and conditions of detention and helps to ensure that the detained individuals can restore or maintain contact with their families. As per the ICRC's procedures, the observations and recommendations related to its visits are only shared with the detaining authorities," added the report.

US State...
Cont'd From page 7

commitment to conclude a durable and dignified peace agreement between Azerbaijan and Armenia." The US Secretary of State said that "recognized the suffering that this long-standing conflict has caused Azerbaijanis and Armenians alike and underscored the benefits that peace would bring to everyone in the region." In addition, Blinken discussed the bilateral relations between the US and Azerbaijan with Aliyev, and "noted recent points of concern in the relationship and also spoke about opportunities to strengthen cooperation, especially around the peace process, and the importance of high-level engagement."

In another statement, the US State Department spox noted that Blinken "discussed U.S. support," in his conversation with Pashinyan, "for efforts to reach a durable and dignified peace agreement." At the same time, the Secretary of State "reaffirmed the United States' ongoing support for Armenia's sovereignty and territorial integrity," and "outlined efforts to increase bilateral cooperation with Armenia."

Some Armenia trucks sent back from Upper Lars checkpoint on Georgia-Russia border

Currently, there is the problem that some of the Armenian trucks have been sent back, and some are waiting for the results of the examination. Vahan Hakobyan, the Armenian embassy in Russia's customs attaché at the Upper Lars checkpoint on the Georgian-Russian border, told Armenian News-NEWS. am about this.

Earlier, the media reported that the Armenian trucks were stuck in a traffic jam at the Upper Lars checkpoint. The Armenian truckers informed that the Russian customs officers at the checkpoint gave them various reasons—from weather conditions to problems with documents. The truckers, however, believe that the actual reason is the current tension in Armenian-Russian relations.

According to Vahan Hakobyan, Rosselkhoznadzor, the phytosanitary inspection agency of Russia, is carrying out enhanced inspection of trucks entering Russia at the Upper Lars checkpoint.

"Rosselkhoznadzor reported that enhanced inspection is carried out not only at the Upper Lars checkpoint, but also at other checkpoints [of Russia], and the inspection of not only Armenian trucks, but also of other trucks that are subject to phytosanitary inspection has been enhanced," Hakobyan said.

"I, the employees of the State Revenue Committee, the Ministry of Economy of Armenia, the food inspection body of Armenia, are actively working with our colleagues to solve the problem quickly," added Vahan Hakobyan.

Celik: U.S. demanded from Turkey as a condition of the F-16 deal, to refuse support to Azerbaijan

Turkey wants the ongoing discussions between Azerbaijan and Armenia to lead to a peace agreement. Spokesman for Turkey's ruling Justice and Development Party (AKP) Omer Celik said this at a press conference, APA reports.

He noted that "if Armenia refuses from destructive steps, the 3+3 cooperation format will make a great contribution to peace in the region".

Celik also said that "the U.S. demanded that Turkey stop supporting Azerbaijan in order to liberate Karabakh." He noted that Washington made this demand in the above-mentioned period as a condition for sending F-16s to Turkey.

Former US Secretary of State Henry Kissinger dies aged 100

Former US Secretary of State Henry Kissinger died Wednesday at the age of 100 at his home in Connecticut. The Washington Post, which published the obituary, cited a statement from his consulting firm.

The cause of death is not specified. However, based on his age, it is most likely due to natural causes.

"As the only person ever to be White House national security adviser and secretary of state at the same time, he exercised a control over U.S. foreign policy that has rarely been equaled by anyone who was not president," the paper writes.

Kissinger served as the First National Security Adviser and Secretary of State from January 1969 to January 1977 under Presidents Richard Nixon and Gerald Ford. He retired at the age of 53 and worked four decades as a consultant on strategic relations with governments around the world.

As a theorist of tensions with the Soviet Union, Dr. Kissinger was criticized for his stance. American conservatives blasted Dr. Kissinger's quest for accommodation with Moscow as a sellout of countries then in the Warsaw Pact, and of American values.

After the 1973 Middle East war, Kissinger's famous "shuttle diplomacy" helped stabilize relations between Israel and its Arab neighbors. Moreover, he was the only one who thoroughly understood the positions of both sides, and told each of them only what was beneficial to its goals and interests.

Մոնթրէալահայ մշակութասէր կանգուածին ուշադրութեան կը յանձնենք որ Դաշնակահարներ՝ Լուիզա Բեսեթը և Քորի Համմը իրենց համատեղ առաջին համերգի համար կը ներկայացնեն շլացուցիչ գոյներու ծրագիր հայ մեծանուն արուեստագէտներու ստեղծագործութիւններէն:
Ստորեւ տեսնել մանրամասնութիւնները:

Bourgie Hall presents

Louise Bessette & Corey Hamm, pianos

Tributes

For their very first concert as a duo, these two outstanding pianists will present a vibrantly coloured program.

General Public: $46
Museum Members: $39
34 or under: $23

Wednesday December 6, 2023 at 07:30 pm

ARTISTS

Louise Bessette, piano
Corey Hamm, piano

PROGRAM

Arno BABADJANIAN and Alexander ARUTIUNIAN *Armenian Rhapsody*
Petros SHOUJOUNIAN *"Group of Seven" Musical Exhibition* (world premiere)
RACHMANINOFF *Symphonic Dances*, Op. 45

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ...

Շար. - էջ 2 - էն

տագիրը անցեալին եւ ներկայիս (քննական տեսութիւն), Պէյրութ, 1964, էջ 185): Իսկ արդէն 1914 թ. Հոկտեմբերի 27-ին, Անգլիայի վարչապետ Ասքուիթն ասում էր, թէ թուրքական տիրապետութեան չքացումով կը վերանայ այն խոցը, որն ուտում է երկրագնդի գեղեցկագոյն մասերը: Լ. Ճորճն էլ յայտարարում էր. «Թուրքն անէծք ու ժանտախտ է այն վայրերի համար, որտեղ փռում է իր վրանը: Նա չունի շնորհակալութեան զգացում այն մարդու նկատմամբ, որը բուժել է նրա վիրաւոր թաթը եւ Հայաստանը նորից չպէտք է դրուի թուրքերի աղէտաբեր տիրապետութեան տակ»:

1918թ. Մայիսին ԱՄՆ-ի նախագահ Ուիլսընն էլ յայտարարում էր. «Թուրքիան իր դաժանութիւններով ապացուցեց Եւրոպայում գոյութիւն ունենալու իր կասկածելի իրաւունքը: Հայերի ընդհանուր կոտորածը ստիպում է մեզ Եւրոպայի սահմաններից վերացնել այդ տգէտ բանդան: Հայաստանը պէտք է ստանայ այն, ինչի համար նա պատմական իրաւունք ունի: Նա կեանքի աւելի շատ իրաւունք ունի, քան Թուրքիան»:

1920թ. Օգոստոսի 10-ին ստորագրուած Սեւրի դաշնագրի 88-93 յօդուածներով Թուրքիան պէտք է ճանաչէր Հայաստանը որպէս ազատ ու անկախ պետութիւն: Սակայն պայմանագիրը ստորագրող երկրներից ոչ մէկը մատը մատին չտուեց, երբ Քեմալը նոր արշաւանք ձեռնարկեց Հայաստանի դէմ: Մուսթաֆա Քեմալի գովեստին արժանանալով՝ Սեւրի պայմանագրից առաջինը հրաժարուեց Ֆրանսիան: Ընդհանրապէս Սեւրի պայմանագիրը արեւմըտեան տէրութիւնների միջեւ հակասութիւնների սրման պատճառով չծնուած մեռաւ: Այն ստորագրած տէրութիւնները շտապեցին Քեմալի հանրապետութեան հետ կարգաւորել յարաբերութիւնները՝ նրա մէջ տեսնելով պատուար Խորհրդային Ռուսաստանի դէմ:

1920թ. օգոստոսի 10-ին հայ-ատրպէյճանական փոխյարաբերութիւնները կարգաւորելու նպատակով Ռուսաստանի եւ Հայաստանի միջեւ ստորագըրուած համաձայնագրով ռուսական զօրամասերը պէտք է մտնէին Ղարաբաղի, Զանգեզուրի ու Նախիջեւանի գաւառները եւ կանխէին ազգամիջեան ընդհարումները: Անտանտի երկրները շուտով հրաժարուեցին Սեւրի պայմանագրից: 1920թ. Դեկտեմբերին Ֆրանսիայի վարչապետ Լէյգը յայտարարեց, որ Սեւրի դաշնագրի միջոցով անհնարին է Թուրքիայի հետ խաղաղութիւն հաստատել: Իսկ ԱՄՆ-ի նախագահ Ուիլսընը, մոռանալով իր խոստումները, Մերձաւոր Արեւելքում գերագոյն կոմիսար նշանակուած ադմիրալ Բրիստոլին հրահանգեց հաւաստիացնի Քեմալին, թէ ԱՄՆ-ն երաշխաւորում է Թուրքիայի սահմանների անձեռնմխելիութիւնը: Լոզանի կոնֆերանսում էլ Անտանտի երկրները վերջնականապէս մոռացան հայերին տուած խոստումները, թաղեցին հայկական հարցը եւ պաշտպանեցին Թուրքիայի շահերը:

Բախտորոշ այդ իրադարձութիւններից անցել է 100 տարի: Այժմ էլ Հայաստանի ու հայ ժողովրդի նկատմամբ Արեւմուտքի քաղաքականութեան մէջ ոչինչ չի փոխուել՝ խօսքով պաշտպանում են հայերին, իսկ գործով՝ Թուրքիային ու Ատրպէյճանին: Լեռնային Ղարաբաղի անկախութեան երեսուն տարում Արեւմուտքի շատ գործիչներ Ղարաբաղի հայութեանը պաշտպանելու մասին հայանպաստ խօսքեր են ասել, բայց նրանցից ոչ մէկը ոչ միայն չճանաչեց ԼՂ անկախութիւնը, այլեւ համարեց այն Ատրպէյճանին պատկանող տարածք: Իսկ 2020 թ. 44-օրեայ ատրպէյճանաթուրքական ագրեսիայից յետոյ Արեւմուտքի ղեկավարներն ընդամէնը հանդէս եկան Հայաստանին ու Լեռնային Ղարաբաղին պաշտպանելու ոչինչ չասող յայտարարութիւններով: Ասել կ'ուզի, որ երբեք պէտք չէ մոռանալ Արեւմուտքի երեսպաշտ վարքագծի հետեւանքները զգոյշ ու հաշուենկատ լինել բոլոր, այդ թւում նաեւ հայ ժողովրդի համար գոյաբանական նշանակութիւն ունեցող կողմնորոշման հարցում:

Արեւմուտքի հայանպաստ ռեւերանսներին պէտք չէ տուրք տալ, քանի որ Արեւմուտքի համար Հայաստանի գոյութիւնն էական որեւէ դերակատարութիւն չունի: Իսկ Հայաստանի ղեկավարութիւնը հաշուի չի առնում անցեալի դառը փորձը եւ Ռուսաստանին վարկաբեկելով՝ անհրատեսօրէն շարունակում է միայն Արեւմուտքին ապաւինուելու քարոզը՝ ակամայ դառնալով Թուրքիայի շահերի քարոզիչներ: Կարծում ենք, որ սա այնքան էլ ճիշդ չէ: Հարկաւոր է հաշուենկատ լինել, ամէնից առաջ յենուել սեփական ուժերին, հանդէս բերել բազմաբեւեռ մտածելակերպ, միաժամանակ կարողանալ տեղ գտնել եւ́ Արեւմուտքի եւ́ Ռուսաստանի քաղաքական շահերի ծիրում եւ օգտուել դրանից:

«Պայքար» շաբաթաթերթ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ...

Շար. - էջ 3 - էն

2023/24-ի ընթացքին Սերգէյը ելոյթներ կ'ունենայ Դրեզդների ֆիլհեմոնիի, Բելգիայի սիմֆոնիկ նուագախմբի հետ, իսկ Բասկերի ազգային սիմֆոնիկ նուագախումբին հետ կը շրջակայի Սպանիոյ մէջ:

Սերգէյ Խաչատրեանը ներկայիս հանդէս կու գայ Նիփոնի երաժշտական հիմնադրամի վարկով տրամադրուած (Nippone Music Foundation) Կուարներիի 1740 թուականին պատրաստած «Իզայի-Ysaÿe» ջութակով:

Պատշաճ դադար մը ետք, յայտագիրը շարունակուեցաւ Սերգէյ Ռախմանինովի թիւ 2 «մի» փոքրալար, երկ. 27 համանուագով (Symphonie No. 2 en mi mineur, opus 27):

Նախքան այդ, ես ինծ հարց տուի՝ «արդեօ՞ք նուագավարը այս բաժինն ալ առանց նուագագրութեան պիտի ղեկավարէ»: Երբ ան մուտք գործեց բեմ, արդէն միտքս յստակացած էր:

Համանուագի Առաջին մասը «Largo–Allegro moderato»ն (ընդարձակ – կենսուրախ չափաւոր) սկիզբ առաւ դանդաղ մութ ներածութեամբ ապա հետզհետէ մշակուելով առաջ եկաւ երգակցութեան (սիմֆոնիկ) կարգախօսի բներգը, որմէ ետք անգլիական փողի (English horn) մենանուագը կ'ընթանայ դէպի կենսուրախ (allegro) շարժումով, որը բաղկացած է կարգախօսէն բխող երկու քնարական եւ երկարաշունչ բներգներէ: Վերջաւորութեան (coda) վերըսկսելով զարգացման ոճն ու ընթացքը դրամատիկ ուժգնութեամբ կ'աւարտի բաժինը:

Երկրորդ բաժինը «Allegro molto»-ն (շատ զուարթագին) կու գայ յիշեցնելու վաղ շրջանէն միջին վիպական (mid-Romantic) համանուագային շարժուն-mouvement (scherzo) աւանդոյթը ուր քնարական երգային մեղեդիով բարձր լարերու աշխոյժութեամբ-օստինատոյով (ostinato) կ'սկզբնաւորուի բաժինը ապա պղնձեայ փողերը կը մէջբերեն ցասման պարզ երգասացութիւնը (Le plain-chant Dies Irae), որը ուշ միջնադարեան հոգեւոր երգային բանաստեղծութիւն է յաջորդական բնորոշ կառոյցով. երեք անգամ կրկնուելէ ետք կ'աւարտի «ԱՄԷՆ»-ով: Սոյն հատուածը Բ. բաժնին կը շարունակուի երգային քնարական դանդաղ մեղեդիով ապա վերադառնալով սկիզբի բաժնին կ'աւարտի փողային նուագարաններու ցասման երգասացութեամբ լուծուելով ամենամեղմ հնչողականութեամբ:

Երրորդ բաժինը «Adagio»ն (ծանր, հանդարտ) բաղկացած է լայնածաւալ երեք մասերէ, ուր առաջին ջութակները վերարտադրելով որպէս մեղեդիի ուղեկցող նուագարան բարձրասրինգին (clarinet): Մշակման զարգացումը հիմնուած է երգակցութեան (սիմֆոնիա) ցասման երգասացութեան (The Dies Irae plainchant) բներգով:

Չորրորդ բաժինը «Allegro vivace» (աշխոյժ ուրախ) առաջին բներգի աւարտումով անմիջապէս կը կատարուի երկրորդ բներգի փոխանցումը զանգուածային լայն մեղեդիով Նրբանկատ (pianissimo-ամենամեղմ) նուագէն ետք երրորդ մասի բացման բներգը ի յայտ կու գայ լարային թրթռումով (tremolo): Երկրորդ եւ առաջին բներգներու ներարկումէն ետք կը սկսի զարգացման (development) բաժինը, որը կը բաղկանայ երկու բաժիններէ՝ առաջինը կը ներմուծէ նոր մեղեդիական գաղափարներ իսկ երկրորդը կը թաւալի նուագուող սանդղակի (gamme-sccale) շուրջ:

Վերահաշուարկը (capitulation) սկզբնապէս կը ներկայացնէ միայն առաջին բներգը, նախքան գերիշխող ոտնակին (pedal) անցնիլը, հիմնուելով երկրորդ բներգի յաղթական վերարտադրման վրայ: Փոթորկոտ՝ վերջաբանը (coda) աւարտին կը հասցնէ համանուագը (symphonie) փողային նուագարաններու ուժգին (fortissimo) վերարտադրմամբ, որը յայտնուած է երկրորդ հատուածի վերջաւորութեան:

Յայտագրի աւարտին կարծես հանդիսատեսին պապակը չէր յագեցած ու ծափերու որոտումով ղեկավարը կրկին բեմ մուտք գործեց այս անգամ կատարելու Ա. Խաչատրեանի Մ. Լերմոնտովի «Դիմակահանդէսէն» վալսը: Անգերազանցելի ղեկավար՝ Էդուարդ Թոփչեանը այն բացառիկ ու տաղանդաւոր նուագավարներէն է, որ երեկոյի ամբողջ տեւողութեան առանց նուագագրութեան (partition) ղեկավարեց խումբը: Հետեւելով իր շարժումներուն, ան զգալի կը դարձնէր ամէն մէկ նուագարանի մուտքը, դասոյթները (phrase), բներգներու (motif) յաջորդաբար անցումները: Մէկ խօսքով ան ոչ թէ միայն հաղորդակից էր կատարողներուն այլ նաեւ մեզի՝ հանդիսատեսին:

Անդրադառնալով Ա. Խաչատրեանի ջութակի յարմարանուագին (քոնչերթօն) ջութակահարն ու նուագավարը որպէս մէկ անհատ էին իրենց ապրումներով: Գալով նուագախումբին «բացառիկ» անուանելը ամբողջական չի համարուիր: Նման խումբի մը մաս կազմելու պայմանական չափանիշն է ըլլալ տաղանդաւոր բացառիկ կատարող...:

Էդուարդ Թոփչեանի նման նուագավար, Սերգէյ Խաչատրեանի նման ջութակահար ու ՀԱՖ-ի նման կատարողներ բնական է, որ հանդէս կու գան միջազգային ճանաչում ունեցող երաժշտական դահլիճներու բեմերէն:

Ափսո՜ս... Շատե՜րը չհասան, սակայն իրենց փոխարէն մենք վայելեցինք ...: Նոյեմբեր 11, 2023-ը պատմական օր էր, ոչ միայն ներդրում մը Գանատայի երաժշտական կեանքէն ներս այլ նաեւ հպարտանք գաղութիս ազգային մշակութային կեանքին մէջ:

Համերգի աւարտին կարելի չեղաւ շնորհաւորել նուագավարն ու երաժիշտները սակայն համերգաշէնքէն մեկնելու պահուս դուրս դէմ-յանդիման եղանք ՀՀ-ի դեսպան Տիկին Անահիտ Յարութիւնեանի հետ ու բոլորի փոխարէն զինք շնորհաւորեցի միասնաբար բացականչելով «բացառիկ երեկոյ»...:

Յ.Գ. Այստեղ հարկ է անդրադառնալ, որ յայտագրի գրքոյկին մէջ դժբախտաբար չէր նշուած նուագախումբի, ըստ դասաւորման, անդամներու անունները իրենց նուագարաններով ու բաշխումներով որպէս նուագապետ (concert master) եւ առաջնորդ յատկապէս երբ ղեկավարը զիրենք կը մատնանշէր իւրաքանչիւր հատուածի վերջաւորութեան:

Չորեքշաբթի՝ 25 Հոկտեմբեր 2023-ին, մեծ յաջողութեամբ մեկնարկեց գանատահայ քանդակագործ բժիշկ՝ Մկրտիչ Տարագճեանի ցուցահանդէսը, որ պիտի շարունակուի մինչեւ 9 Յունուար 2024: Ստորեւ՝ հրատարակուած ազդով, մեր սիրելի ընթերցողներուն ուշադրութեան կը յանձնենք ցուցահանդէսի յաւելեալ տեղեկութիւնները:

BIBLIOTHÈQUE PUBLIQUE
Côte Saint-Luc
PUBLIC LIBRARY

EXPOSITION D'ART
ART EXHIBIT

EVOLUTION
Megerditch Tarakdjian

Exposition rétrospective de sculptures
A Retrospective Sculpture Exhibit

dans la galerie d'art
25 octobre 2023
– 9 janvier 2024

in the art gallery
October 25, 2023 –
January 9, 2024

5851 Cavendish, Côte Saint-Luc (QC)
514-485-6900 csllibrary.org

ԵՒՐՈԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ...

Շար. - էջ 1 - էն

Բացի այդ, Եւրոխորհրդարանի արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովը կոչ ըրած է կասեցնելու Ատրպէյճանի հետ ուժանիւթի վերաբերեալ փոխըմբռնման յուշագիրը, ինչպէս նաեւ հաշուի առնելով վերջին իրադարձութիւններն ու Ատրպէյճանի մէջ մարդու իրաւունքներու թատերական իրավիճակը՝ դադրեցնել նոր գործընկերութեան համաձայնագրի շուրջ բանակցութիւնները:

Զեկոյցը կ'ողջունէ ՀՀ-ի մէջ ԵՄ քաղաքացիական առաքելութեան ստեղծումը, որուն նպատակն է նպաստել տարածաշրջանին մէջ անվտանգութեան բարձրացման:

Եւրոխորհրդարանի յանձնաժողովը ԵԽ-ին կոչ ըրած է նաեւ աւելցնելու առաքելութեան կազմին մէջ տեղակայուած փորձագէտներուն թիւը, առաքելութեան կարողութիւնները եւ աշխարհագրական շրջանակը, ինչպէս նաեւ երկարացնելու անոր տեղակայման ժամկէտը եւս հինգ տարիով: Ատրպէյճանին կոչ կ'ընէ թոյլ տալու նոյն առաքելութեան տեղակայումը իր տարածքին եւ Լեռնային Ղարաբաղի մէջ:

Եւրոպական խորհուրդին կոչ եղած է՝ պատրաստ ըլլալու նպատակային եւ անհատական պատժամիջոցներ կիրառելու եւ դադրեցնելու քարիւղի ու կազի ներմուծումը Ատրպէյճանէն՝ Հայաստանի տարածքային ամբողջականութեան դէմ Ատրպէյճանի կողմէ ցանկացած ռազմական յարձակման պարագային:

Զեկոյցին մէջ պահանջ ներկայացուած է՝ պաշտպանելու հայկական մշակութային, պատմական եւ կրօնական ժառանգութիւնը Լեռնային Ղարաբաղի մէջ՝ UNESCO-ի չափանիշներուն եւ Ատրպէյճանի միջազգային պարտաւորութիւններուն համապատասխան:

Եւրոխորհրդարանի յանձնաժողովէն կը նշեն, որ կ'աջակցին Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ ընթացող խաղաղ բանակցութիւններուն, որոնք լրջօրէն խոչընդոտուած են Լեռնային Ղարաբաղի դէմ վերջին ռազմական գործողութեան եւ իրողապէս ցեղական զտումներու պատճառով:

Զեկոյցը նաեւ ողջունած է Հայաստանի կողմէ Հռոմի կանոնադրութիւնը վաւերացնելու որոշումը: